

Učebné osnovy školského vzdelávacieho programu – predmet: dejepis

1. Záhlavie

Názov predmetu	dejepis
Časový rozsah výučby	1 hodina týždenne, spolu 33 vyučovacích hodín (klasická aj športová trieda)
Ročník	siedmy
Škola (názov, adresa)	Základná škola M. Kukučina, 026 01 Dolný Kubín
Názov ŠkVP	Škola úspešného života
Stupeň vzdelania	primárne (nižšie sekundárne)
Dĺžka štúdia	1 rok
Vyučovací jazyk	slovenský jazyk
iné	štátna škola

2. Charakteristika vyučovacieho predmetu

Dejepis je samostatným predmetom a spolu s humánnou zložkou zemepisu a občianskou náukou tvorí vzdelávaciu oblasť spoločenskovedných predmetov. Spolu s nimi predstavuje jeden z významných prostriedkov procesu humanizácie žiakov. Pomocou vyučovania dejepisu sa žiaci oboznamujú s vývojom ľudskej spoločnosti najmä z hľadiska aspektu konajúcich osôb, či skupín ľudí a tiež prostredníctvom pohľadov na dôležité formy života spoločnosti v jednotlivých historických obdobiach. Postupne si osvojujú kultúru spoločenskej komunikácie a demokratické spôsoby svojho konania.

Hlavnou funkciou dejepisu je kultivovanie historického vedomia žiaka a uchovanie kontinuity historickej pamäti v zmysle odovzdávania historickej skúsenosti či už z miestnej, regionálnej, celoslovenskej, európskej alebo svetovej perspektívy. Ide predovšetkým o postupné poznávanie takých historických udalostí, dejov, javov a procesov v priestore a čase, ktoré zásadným spôsobom ovplyvnili vývoj slovenskej spoločnosti a premietli sa do obrazu našej prítomnosti. Dejepis na základnej škole kladie dôraz najmä na dejiny 19. a 20. storočia, v ktorých môžeme nájsť z väčšej časti korene súčasných spoločenských javov i problémov.

Vyučovanie dejepisu vedie žiakov k úcte k vlastnému národu, k rozvíjaniu vlastenectva ako súčasť kultivovania ich historického vedomia. Pritom rezonuje i úcta k iným národom a etnikám, rovnako tak rešpektuje kultúrne a iné odlišnosti ľudí, rôznych skupín a spoločností. Prispieva tak k rozvíjaniu hodnotovej škály demokratickej spoločnosti. Rovnako dôležitosť pripisuje aj demokratickým hodnotám európskej civilizácie.

3. Ciele vyučovacieho predmetu

Za základnú cieľovú kategóriu výučby dejepisu považujeme tvorbu študijných predmetových, medzipredmetových kompetencií – spôsobilostí, schopností využívať kvalitu získaných znalostí v rôznych poznávacích i praktických situáciách, ktoré umožnia žiakom, aby nepristupovali k histórii len ako k uzavretej minulosti, ale aj k rozvíjaniu celej škály kompetencií (spôsobilostí) klásť si v aktívnej činnosti kognitívne rôznorodé otázky, pomocou ktorých sa cez prizmu prítomnosti pýtajú na minulosť a vytvárajú si tak postupne vlastný názor.

Závažným predpokladom rozvíjania a uplatňovania uvedených cieľových kategórií je prekonávať transmisívnu výučbu dejepisu, ktorej podstatou je odovzdávanie poznatkov v hotovej podobe prevažne explikačnými (vysvetľujúcimi) metódami a prostredníctvom frontálnej výučby, a v širšej miere aplikovať prístupy, ktoré kladú dôraz na aktívne učenie, na proces hľadania, objavovania a konštruovania (vytvárania) poznatkov na základe vlastnej činnosti a skúsenosti v interakcii s učiteľom a spolužiakmi v kooperatívnom učení.

Všeobecný cieľ: Priblížiť žiakom v 7. ročníku dejiny nášho územia od príchodu Slovanov až po panovanie Márie Terézie a Jozefa II. Vo svetových dejinách budovanie novovekej spoločnosti až po éru osvietenstva .

Špecifické ciele:

a) vzdelávacie

- geneticko-chronologické vyučovanie
- synchronne vyučovanie národných a svetových dejín
- kladenie dôrazu na národné dejiny
- práca s rozličnými historickými prameňmi
- návšteva múzeí, galérií, archívu, knižnice
- regionálne dejiny v učive
- historické fakty o čase, priestore, udalostiach, osobnostiach, dejoch a javoch – vo vzájomných súvislostiach
- historická terminológia
- rôzne druhy prameňov: učebnica, čítanka, historická mapa, písomné pramene, pracovné materiály, populárno-vedecká literatúra
- obrázky, fotografie, filmy, hudba, pracovné listy a počítačové prezentácie

b) výchovno – vzdelávacie

- dejiny majú byť zaujímavé – didaktické hry, živé a dramatické rozprávanie učiteľa
- dejiny majú poskytovať prehľad – schémy, tabuľky, množinové zápisy
- dejiny majú učiť premýšľať o dobre a zle – správne a nesprávne rozhodnutie v dejinách, morálne aspekty dejín, etická výchova
- dejiny majú inšpirovať – pozitívny a negatívny príklad v dejinách
- dejiny majú udržiavať živé tradície – hodnoty, tradície minulosti
- dejiny majú viesť k utváraniu kritického stanoviska – porovnávanie súčasnosti so situáciou v minulosti

4. Výchovné a vzdelávacie stratégie

Kompetencie učiť sa:

Výučba smeruje k tomu, aby žiaci mohli pracovať:

- **s historickým časom**
- zaraďovať historické udalosti, javy, procesy a osobnosti chronologicky
- zaraďovať historické udalosti, javy, procesy a osobnosti synchronne
- rozpoznať postupne nerovnomernosť historického vývoja
- využívať medzníky ako prostriedok orientácie v minulosti
- **s historickým priestorom**
- rozlišovať miestny, regionálny, národný, globálny historický priestor
- zaraďovať historické udalosti, javy, procesy a osobnosti priestorovo
- rozpoznať podmienenosť medzi historickým priestorom a spôsobom života a obživy človeka, spoločnosti
- **s historickými faktami, udalosťami, javmi a procesmi a ich hodnotiacim posudzovaním**
- vymedziť jednotlivú historickú udalosť, jav, proces, osobnosť
- popísať jednotlivé historické udalosti, javy, procesy, osobnosti na základe určujúcich znakov
- rekonštruovať konanie a postoje ľudí v minulosti
- skúmať konanie ľudí v daných podmienkach a vysvetľovať ho
- určiť príčiny jednotlivých historických udalostí, javov, procesov
- vymedziť dôsledky jednotlivých historických udalostí, javov, procesov
- rozpoznať charakteristické znaky jednotlivých historických období
- rozpoznať základné faktory, ktoré ovplyvňovali historický vývoj

Pracovné kompetencie:

Výučba smeruje k tomu, aby žiaci mohli:

- pracovať s učebnicou a čítankou, čítať súvislý text a snažiť sa mu porozumieť, využívať názorný materiál, „čítať“ obrázky a časové priamky
- nakresliť jednoduchú časovú priamku
- pracovať so zošitom, robiť si poznámky za pomoci učiteľa, zápis osnovy a postupu svojej odpovede
- pracovať s historickou mapou, čítať značky z jej legendy
- zaraďovať historické fakty chronologicky a synchrónne

5. Stratégia vyučovania

Pri vyučovaní sa budú využívať nasledovné metódy a formy vyučovania

Názov tematického celku	Stratégia vyučovania		
	Metódy	Postupy	Formy práce
Človek a spoločnosť - dejepis Predkovia Slovákov v Karpatskej kotline Slováci v Uhorskom kráľovstve Obrazy novovekého sveta Habsburská monarchia na prahu novoveku	vysvetľovanie, motivačné rozprávanie, heuristická a projektová metóda, skupinové a zážitkové vyučovanie, práca s prameňmi, tvorba projektov a rozvoj prezentačných zručností	Práca s učebnicou, a encyklopédiami, čítanie doplnkových textov s porozumením, pracovné listy, analýza obrazového materiálu, dokumenty, prezentácie k témam	klasická vyučovacia hodina, vyučovacia hodina v múzeu a archíve, dejepisná vychádzka, historické putovanie – regionálne dejiny

Pri voľbe vyučovacích metód a foriem prihliada učiteľ na usporiadanie obsahu vyučovania, vlastné činnosti a činnosti žiakov zacielené na dosiahnutie stanovených cieľov a kľúčových kompetencií žiakov. Voľba metód závisí od obsahu učiva, cieľov vyučovacej hodiny, vekových a iných osobitostí žiakov a materiálneho vybavenia.

Na vzbudenie záujmu žiakov o učebnú činnosť možno využiť motivačné metódy, ako je motivačné rozprávanie (citové približovanie obsahu učenia), motivačný rozhovor (aktivizovanie poznatkov a skúseností žiakov), motivačný problém (upútanie pozornosti prostredníctvom nastoleného problému), videoprojekcia dokumentu, dejepisná vychádzka, exkurza, historické putovanie...

Expozičné metódy je potrebné využívať pri vytváraní nových poznatkov a zručností. Odporúča sa rozprávanie (vyjadrovanie skúseností a aktívne počúvanie), vysvetľovanie (logické systematické sprostredkovanie učiva), rozhovor (verbálna komunikácia formou otázok a odpovedí na vyjadrenie faktov, konvergentných a divergentných otázok, otázok na pozorovanie, posúdenie situácie, hodnotenie javov, rozhodovanie), beseda (riešenie aktuálnych otázok celým kolektívom)...

Významné miesto majú problémové metódy, ku ktorým patrí heuristická metóda (učenie sa riešením problémov založenom na vymedzení a rozbere problému, tvorbe a výbere možných riešení a vlastnom riešení) a projektová metóda (riešenie projektu, komplexná úloha, problém, téma, ktorej riešenie teoretickou aj praktickou činnosťou vedie k vytvoreniu určitého produktu).

Pre realizáciu cieľov sú dôležité praktické aktivity (samostatná činnosť na základe inštruktáže) – práca s dobovými dokumentami, historickými prameňmi, práca na úlohách v pracovných zošitoch a pracovných listoch...

Odporúča sa zvýšiť dôraz na prácu s knihou a textom (čítanie s porozumením, spracovanie textových informácií, učenie sa z textu, orientácia v štruktúre textu, vyhľadávanie, triedenie, využívanie podstatných informácií), samostatné učenie prostredníctvom informačnej a komunikačnej techniky.

Z aktivizujúcich metód je vhodná diskusia (vzájomná výmena názorov, uvádzanie argumentov, zdôvodňovaní za účelom riešenia daného problému), situačná metóda (riešenie problémového prípadu reálnej situácie so stretom záujmov), inscenačná metóda (sociálne učenie v modelovej predvádzanej situácii, pri ktorej sú žiaci aktérmi danej situácie – historickej udalosti, dobového aktu...), didaktické hry

(sebarealizačné aktivity na uplatnenie záujmov a spontánnosti), kooperatívne vyučovanie (forma skupinového vyučovania založená na vzájomnej závislosti členov heterogénnej skupiny).

Fixačné metódy sú neoddeliteľnou súčasťou vyučovania, napr. metódy opakovania a precvičovania, (ústne a písomné opakovanie, opakovanie s využitím učebnice a inej literatúry, domáce úlohy).

Z organizačných foriem sa uplatňuje vyučovacia hodina (základného, motivačného, expozičného, fixačného, aplikačného, diagnostického typu). Vychádzky, exkurzie, historické putovania volí učiteľ podľa podmienok školy a regionálnych možností, pričom dbá na dodržiavanie zásad bezpečnosti a ochrany zdravia žiakov (archív, múzeum, hrad, knižnica, historický cintorín...). V našich podmienkach je to Oravské múzeum P. O. Hviezdoslava – Čaplovičova knižnica, Florinov dom a jeho aktuálne výstavy, historický cintorín...

6. Učebné zdroje

Na podporu a aktiváciu vyučovania a učenia žiakov sa využijú nasledovné učebné zdroje:

Názov tematického celku Človek a spoločnosť - dejepis	Odborná literatúra	Didaktická technika	Materiálne výučbové prostriedky	Ďalšie zdroje (internet, knižnica, ...)
Predkovia Slovákov v Karpatskej kotline	Dejepis pre 7. ročník ZŠ Dejepisná čítanka 7 Dejepisný atlas 7 Dejepisný zošit pre 7. ročník	Notebook, datavidaprojektor, video	Mapy, nástenné obrazy, odborné publikácie, knihy a časopisy, DVD dokumenty	internet, školská knižnica, pracovné listy

Slováci v Uhorskom kráľovstve	Dejepis pre 7. ročník ZŠ Dejepisná čítanka 7 Dejepisný atlas 7 Dejepisný zošit pre 7. ročník	Notebook, datavidaprojektor,	Mapy, nástenné obrazy, odborné publikácie, knihy a časopisy, DVD dokumenty	internet, školská knižnica, pracovné listy
Obrazy novovekého sveta	Dejepis pre 7. ročník ZŠ Dejepisná čítanka 7 Dejepisný atlas 7 Dejepisný zošit pre 7. ročník	Notebook, datavidaprojektor,	Mapy, nástenné obrazy, odborné publikácie, knihy a časopisy, DVD dokumenty	internet, školská knižnica, pracovné listy
Habsburská monarchia na prahu novoveku	Dejepis pre 7. ročník ZŠ Dejepisná čítanka 7 Dejepisný atlas 7 Dejepisný zošit pre 7. ročník	Notebook, datavidaprojektor, video	Mapy, nástenné obrazy, odborné publikácie, knihy a časopisy, DVD dokumenty	internet, školská knižnica, pracovné listy

7. Hodnotenie a klasifikácia

Na kontrolu a hodnotenie žiakov sa odporúčajú postupy na zabezpečenie korektného a objektívneho hodnotenia:

1. Pri verbálnej forme kontroly úrovne osvojenia poznatkov budeme uprednostňovať prezentovanie poznatkov žiakmi na základe dobrovoľnej odpovede žiaka alebo určenia konkrétneho žiaka učiteľom. Pri verbálnej kontrole budeme zisťovať a hodnotiť najmä osvojenie základných poznatkov stanovených výkonovou časťou vzdelávacieho štandardu. Budeme klásť tiež dôraz na hodnotenie aktivity žiakov na vyučovacích hodinách (zapojenie sa v rámci frontálneho opakovania, doplnenie vyučovacej hodiny o zaujímavé materiály k preberanej historickej problematike – články z novín a časopisov, knihy, encyklopédie, internetové príspevky, fotografie, osobné postrehy z návštev historických miest...)

2. Písomnou formou budeme kontrolovať a hodnotiť osvojenie základných poznatkov prostredníctvom testu na konci každého tematického celku alebo krátkej písomnej práce v časovom limite 20 minút v rozsahu 5 - 10 otázok zostavených podľa výkonovej časti vzdelávacieho štandardu. Optimálne hodnotenie je na základe percentuálnej úspešnosti podľa kritérií na základe vzájomnej dohody učiteľov dejepisu.
3. Budeme preverovať aj úroveň samostatnej práce žiakov a schopností práce s textom formou hodnotenia správ zo samostatných pozorovaní podľa kritérií na základe vzájomnej dohody učiteľov.
4. Úroveň kombinovaných verbálnych, písomných, grafických prejavov a komunikatívnych zručností je budeme kontrolovať a hodnotiť prostredníctvom prezentácie projektov podľa kritérií na základe vzájomnej dohody učiteľov dejepisu v rámci predmetovej komisie.

	a legendy, postavenie banských miest...	Tatársky vpád Matúš Čák Trenčiansky Anjouovci Banské mestá – kremnická mincovňa... legendy Žigmund Luxemburský – husiti, turecká hrozba Ladislav Pohrobok Matej Korvín – kráľ so znamením havrana	arpádovských a anjouovských panovníkov ✓ Zhodnotiť príčiny, priebeh a dôsledky tatárskeho vpádu ✓ Zdôvodniť význam osídľovania Slovenska, postavenie banských miest ✓ Opísať vládu Žigmunda Luxemburského s ohľadom na husitské vojny a spanilé jazdy ✓ Charakterizovať panovanie Mateja Korvína na uhorskom tróne – kultúra a vzdelanosť, Academia Istropolitana...		Tvorba projektu a prezentačné zručnosti
Obrazy novovekého sveta	Priblížiť žiakom zmeny vedúce ku kríze stredovekej spoločnosti a formovaniu novovekej Európy... až po náboženské vojny medzi katolíckmi a protestantmi.	Od stredoveku k novoveku – kompas, pušný prach, kníhtlač... Talianske mestské štáty Humanizmus a renesancia Gutenberg a kníhtlač Zámorské objavy Dobyvačné výpravy	✓ Porovnať stredovek a novovek ✓ Opísať zmeny a vynálezy vedúce ku kríze stredoveku a formovaniu novovekej spoločnosti ✓ Kníhtlač a Gutenberg ✓ Vymenovať slávne renesančné osobnosti a ich prínos pre ľudstvo ✓ Opísať pomocou mapy objavné a dobyvačné plavby Európanov ✓ Zhodnotiť význam	9	Multikultúrna výchova Mediálna výchova Multikultúrna výchova Osobnostný

		Martin Luther a reformácia Protireformácia Náboženské vojny v Európe Svetové hospodárstvo a nové usporiadanie štátov Osvietenstvo – vek svetla a rozumu	reformácie a osobnosti Martina Luthera a ďalších reformátorov cirkvi ✓ Opísať priebeh a osobnosti rekatolizácia, odsúdiť náboženskú nenávisť a náboženské vojny ✓ Opísať fungovanie svetového hospodárstva v 17. Storočí ✓ Definovať osvietenstvo ako myšlienkové hnutie		a sociálny rozvoj Tvorba projektu a prezentačné zručnosti
Habsburská monarchia	Priblížiť žiakom obdobie od bitky pri Moháči, cez obdobie tureckého nebezpečenstva, protihabsburské povstania až po zbojnícke hnutie, vládu Márie Terézie a Jozefa II.	Moháčska katastrofa Bratislava – korunovácie Turci na Slovensku Reformácia a protireformácia na našom území Humanizmus a renesancia na našom území Protihabsburské povstania a koniec tureckého nebezpečenstva Juraj Jánošík – mýty a legendy verzus fakty Osvietenský absolutizmus –	✓ Opísať príčiny, priebeh a dôsledky moháčskej bitky ✓ Vysvetliť zmenu postavenia Bratislavy ✓ Charakterizovať obdobie tureckého panstva na Slovensku ✓ Priblížiť šírenie myšlienok humanizmu a renesancie na našom území ✓ Opísať šírenie reformácie a protireformácie na Slovensku ✓ Uviesť príčiny, priebeh, vodcov a dôsledky protihabsburských povstanií, rozmach zbojníckeho hnutia ✓ Charakterizovať obdobie osvietenského absolutizmu	8	Regionálna výchova Osobnostný a sociálny rozvoj Multikultúrna výchova Osobnostný

		Mária Terézia a Jozef II. Ovietenský vzdelanci – Matej Bel, A. F. Kollár	na našom území, reformy Márie Terézie a Jozefa II. ✓ Priblížiť osobnosti Mateja Bela a A. F. Kollára		a sociálny rozvoj Tvorba projektu a prezentačné zručnosti
--	--	---	---	--	--